

Dödshjälp eller livshjälp?

Michael Manning. **Euthanasia and physician-assisted suicide. Killing or caring?** 120 sidor. Mahwah, New Jersey: Paulist Press, 1998. Pris \$8.95. ISBN 0-8091-3804-2.

Recensent: Bengt Säfsten, med dr, medicindivisionen, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Kan Du stänga av min pappas pace-maker? Frågan ställdes till mig under en nattjour av en vuxen dotter vars far låg döende och okontaktbar i en av klinikens sängar. Jag hade varken träffat patienten eller dottern tidigare. Hon gjorde gällande att fadern skulle ha uttryckt en sådan önskan tidigare i livet. Detta blev för mig en ögonblicklig påminnelse om de strömningar som finns i vårt pluralistiska samhälle.

Initiativet till diskussion om eutanasi har en tendens att idag ledas av professionella etiker, eller av journalistkåren. Det är få inom den medicinska professionen som deltar. Michael Manning är invärtesmedicinsk specialist och gastroenterolog. Efter att ha praktiserat som läkare i 13 år utbildade han sig till präst vid St Mary i Baltimore och är numera verksam som församlingspräst i Trenton, New Jersey. Just den bakgrunden gör att denna bok är lätt att ta till sig och att resonemangen får ytterligare tyngd.

Redan de gamla grekerna

Läsaren får en historisk översikt, och en djupare penetration sker utifrån två exempel; nationalsocialismens Tyskland och Nederländerna av idag. Här framgår dock att dagens spänningar inte uppkommit enbart som ett resultat av avancerad medicinsk teknologi, vilket ofta görs gällande, utan att eutanasin i vidare mening utsatts för granskning redan i de klassiska grekiska och romerska kulturerna – av män som Platon, Sokrates och Hippokrates. Under 1930-talet och senare ses en fokusering och värdeglidningar på andra – politiska, sociala, ekonomiska – grunder än tidigare.

I ett av kapitlen görs en anspråkslös utvärdering av olika sätt att se på den enskilde läkaren som en autonom individ med en egen etisk grundsyn visavi patient och samhälle, där synsätten inte

alltid är förenliga. Detta har betydelse för det vardagliga kliniska arbetet men kan också få utgöra en grund vid värderingen av den medicinska professionens ställningstaganden i nationalsocialismens Tyskland och senare i Nederländerna.

Kulturkollision

Det som i dag brukar kallas »tolkningsföreträde» har under århundradenas gång förskjutits. Manning belyser hur vår tids anti-auktoritativa strömningar riktade mot läkarkåren sedan 1700-talet riktats mot kyrkan. Debatten stympas nu i kollisionen mellan naturvetenskaplig/medicinsk och humanistisk/hermeneutisk tradition, med dess helt olika kulturer och förhållningssätt. I bakvattnet spirar organisationer, som i Sverige kan exemplifieras med Rätten till vår död och deras efterföljare, som påverkar den allmänna opinionen.

Argumenten presenteras och värderas i denna bok både ur sekulärt och kristet (katolskt) perspektiv med ett minimum av etiskt filosofiska fackuttryck. Författaren är mycket tydlig i sina slutsatser och vänder sig direkt till den medicinska professionen med en önskan om en öppen och konstruktiv dialog.

Bra introduktionsbok i ett allmängiltigt ämne

Bokens behändiga format, som disponerats så att citerade referenser utgör en fjärdedel av texten, gör den utmärkt som introduktion till ett ämne som berör oss alla. •

En angelägen och i tiden viktig bok

James M Jaranson, Michael K Popkin, eds. **Caring for victims of torture.** 267 sidor. Washington, DC: American Psychiatric Press, 1998. ISBN 0-88048-774-7.

Recensent: Solvig Ekblad, docent och enhetschef, enheten för invandarmiljö och hälsa, Statens institut för psykosocial miljömedicin (IPM), Stockholm.

Under den senaste tiden har världssamfundet åter blivit varse konsekvenserna av tortyr genom massmediernas rapportering om att Chiles före

diktator Pinochet eventuellt skall ställas inför rätta. Mot denna bakgrund finns det ett klart behov av att läsa denna bok för att höja kunskaperna om konsekvenserna av tortyr ur ett historiskt, medicinskt och etiskt perspektiv.

Den vanligaste diagnosen i samband med extrem psykisk stress och trauma i form av tortyr är posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), vilket boken huvudsakligen behandlar. En ökad medvetenhet om behovet av behandling för tortyröverlevande har lett till att ett ökat antal center har öppnats såväl i USA som i andra länder inklusive Sverige.

Boken, som bl a tillägnats pionjären inom området traumatisk stress, Leo Eitinger, är en viktig kunskapskälla i behandlingen av tortyröverlevande. James Jaranson är tillsammans med medredaktören Michael Popkin och en av kapitelförfattarna Neal Holtan grundarna till det första amerikanska rehabiliteringscentret för tortyröverlevande i Minneapolis, USA. Boken är skriven av de mest kända internationella experterna och läkarna på området. Den omfattar sex områden: historia och politik; identifiering och definition av tortyrförekomst; ramar för bedömning och behandling; specifika behandlingsstrategier; och etiska implikationer, samt »röster från fältet».

Historisk återblick

I avsnittet »Historia och politik» påpekas att det inte var en medicinsk organisation utan människorättsorganisationen Amnesty International som i början av 1970-talet startade »korståget» mot tortyr. Det första rehabiliteringscentret och forskningscentret för tortyroffer öppnades i Köpenhamn och står som modell för liknande center i andra länder. Kapitelförfattarna noterar att det förekommer i vissa länder att läkare aktivt är med i tortyren och att dessa behöver stöd från läkare utifrån för att kunna neka till detta.

Fokus på posttraumatiska stressyndrom

Fd koncentrationslägerfångar visar att de kan ha psykologiska problem 40 år efter tortyren och att nya livshändelser kan försämra obearbetade trauman. I Sverige saknas ännu epidemiologiska data på hur många flyktingar som är svårt traumatiserade (inklusive tortyr), men mellan 15 och 30 procent beräknas uppfylla kriterierna för posttraumatiska stressyndrom (PTSD).

Under de senaste åren har inverkan